

Polismyndighetens behandling av personuppgifter i underrättelseverksamheten vid Polisregion Nord

---

1. SAMMANFATTNING

Nämndens granskning av Polismyndighetens behandling av uppgifter i underrättelseverksamheten vid Polisregion Nord har inriktats på uppgifter om barn, det vill säga personer under 18 år. Sammanlagt har uppgifter om 17 barn granskats.

Nämnden konstaterar att uppgifter om ett barn har behandlats utan att de har behövts i den uppgiftssamling de förekom. Nämnden har vidare konstaterat vissa brister i konsekvens och tydlighet när det gäller upplysningar om huruvida barnen anses som misstänkta eller inte. I övrigt har behandlingen skett i enlighet med polisdatalagen.

Nämnden rekommenderar Polismyndigheten att arbeta fram nationella riktlinjer eller vidta andra åtgärder för att åstadkomma större enhetlighet vid behandlingen av uppgifter om barn i underrättelseverksamheten, exempelvis beträffande hur upplysningar om vilka som inte är misstänkta ska lämnas.

Innehåll

1. SAMMANFATTNING.....	1
2. BAKGRUND OCH RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER.....	3
2.1. Inledning	3
2.2. Uppgifter om barn i underrättelseverksamheten.....	3
2.3. Rättsliga utgångspunkter.....	3
3. UTREDNINGEN	4
3.1. Genomförande.....	4
3.2. Nämndens iakttagelser	5
3.3. Polismyndighetens svar	5
4. NÄMNDENS BEDÖMNING	7
4.1. Uppgifterna får behandlas i uppgiftssamlingen	7
4.2. Vissa brister i upplysningar om vilka som inte är misstänkta	7
4.3. Polismyndigheten bör ta fram nationella riktlinjer för behandlingen	8

2. BAKGRUND OCH RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

2.1. Inledning

Under de senaste åren har Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden granskat hur personuppgifter har behandlats i underrättelseverksamheten vid dåvarande Rikspolisstyrelsen och vissa länspolismyndigheter. Nämnden har riktat kritik mot myndigheterna, bland annat för hur uppgifter om barn¹ har behandlats. Nämnden har ifrågasatt om myndigheterna haft *behov* av att behandla uppgifter om barn i den utsträckning som har skett, till exempel i det så kallade kringresanderegistret vid dåvarande Polismyndigheten i Skåne.

Mot denna bakgrund har nämnden beslutat att under år 2015 närmare granska hur uppgifter om barn behandlas i Polismyndighetens och Säkerhetspolisens underrättelseverksamhet. Det nu aktuella ärendet är ett led i den granskningen.

2.2. Uppgifter om barn i underrättelseverksamheten

Underrättelseverksamhet innebär att polisen samlar in och bearbetar uppgifter som tyder på brottslig verksamhet utan att det finns någon misstanke om ett konkret brott. Verksamheten syftar till att skapa en bild av brottsligheten som kan användas som underlag för olika beslut, till exempel om att inleda förundersökning eller att genomföra insatser för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott. Uppgifter om personer får i många fall samlas in även om personerna inte är misstänkta för brott. Underrättelseverksamheten är inte heller reglerad i samma utsträckning som utredningsverksamheten. Behandlingen av personuppgifter i underrättelseverksamhet är därför särskilt känslig ur ett integritetsperspektiv.

Det finns inga särskilda bestämmelser i polisdatalagen (2010:361) (PDL) om behandlingen av uppgifter om barn. Det är samma bestämmelser som gäller vid behandlingen av uppgifter om en person oavsett hans eller hennes ålder. Uppgifter om barn får alltså behandlas i underrättelseverksamheten – förutsatt att de allmänna krav som PDL ställer är uppfyllda.

2.3. Rättsliga utgångspunkter

En grundläggande förutsättning för att personuppgifter ska få behandlas enligt PDL är att de behövs i polisens brottsbekämpande verksamhet, exempelvis i underrättelseverksamheten (2 kap. 7 § 1 PDL).

Personuppgifter får samlas in endast för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål (*närmare ändamål*). Fler uppgifter än vad som är nödvändigt med hänsyn till dessa närmare ändamål får inte behandlas (2 kap.

---

¹ Med *barn* menas i det här uttalandet en person under 18 år, i enlighet med definitionen i artikel 1 i FN:s konvention om barnets rättigheter.

2 § första stycket 3 PDL och 9 § första stycket c och f personuppgiftslagen [1998:204]).

För att en uppgift ska få behandlas måste det alltid finnas ett *konkret behov* av uppgiften. Behovet måste svara mot det närmare ändamålet med behandlingen. I ett underrättelseprojekt som rör en viss typ av brottslighet får polisen inte behandla uppgifter som inte har samband med just det projektet.² Om det inte finns ett konkret behov av att behandla en viss uppgift, får den inte samlas in. Insamlade uppgifter som det inte längre finns behov av ska gallras (2 kap. 12 § första stycket PDL).

I underrättelseverksamhet får uppgifter som kan antas *ha samband med misstänkt brottslig verksamhet* göras gemensamt tillgängliga, om den misstänka verksamheten innefattar brott för vilket är föreskrivet ett års fängelse eller däröver eller sker systematiskt (3 kap. 2 § första stycket 1 PDL). Personuppgifter är gemensamt tillgängliga om ett flertal personer har möjlighet att ta del av dem eller om avsikten är att uppgifterna ska vara åtkomliga för en i förväg obestämd krets.³

Om en uppgift som är gemensamt tillgänglig avser en person som inte är misstänkt för brott, eller för att ha utövat eller komma att utöva brottslig verksamhet, ska det alltid *framgå* att personen inte är misstänkt (3 kap. 4 § första stycket PDL). Om det inte framgår av sammanhanget måste en särskild upplysning om att personen inte är misstänkt lämnas.⁴

3. UTREDNINGEN

3.1. Genomförande

Nämnden har i ärendet genomfört en inspektion vid Polismyndigheten, Polisregion Nord. Vid inspektionen granskades behandlingen av ett urval av personuppgifter i tre gemensamt tillgängliga uppgiftssamlingar som används i den regionala underrättelseverksamheten.

Urvalet omfattade uppgifter om barn födda åren 2000–2015 samt barn födda i april, augusti och november åren 1998–1999. Sammantaget omfattade granskningen uppgifter om 17 barn födda åren 1998–2001. Beträffande dessa 17 barn granskades samtliga *underrättelseuppslag*, det vill säga dokument med underrättelseinformation, i de tre uppgiftssamlingarna.

---

² Prop. 2009/10:85 s. 317 f.

³ A. prop. s. 334 f.

⁴ A. prop. s. 149 f.

Därefter har Polismyndigheten fått besvara frågor om behandlingen av uppgifter om barn i allmänhet och om elva av de utvalda barnen i synnerhet. En sammanfattning av Polismyndighetens svar återges i avsnitt 3.3.

3.2. Nämndens iakttagelser

Vid inspektionen iakttog nämnden att det i de tre uppgiftssamlingarna behandlades uppgifter om 36 barn i åldrarna 13–17 år. Det förekom inga uppgifter om barn yngre än 13 år.

En stor majoritet av de granskade underrättelseuppslagen handlar om bruk och försäljning av narkotika bland barn. I de flesta av fallen finns information om att barnet misstänks ha brukat narkotika exempelvis i skolan eller på en fest. I flera av dessa fall finns information även om en misstänkt överlåtelse eller säljare av narkotika. Barnet är i vissa fall själv misstänkt för delaktighet i överlåtelsen och i andra fall inte.

Samtliga uppgifter om de elva barn som nämndens remiss avsåg behandlades i en uppgiftssamling med det närmare ändamålet att kartlägga grov organiserad brottslighet, bland annat narkotikabrott och narkotikasmuggling. I alla fall utom ett avsåg uppgifterna i underrättelsesuppslagen bruk och försäljning av narkotika.

De granskade personuppgifterna har som längst behandlats i uppgiftssamlingen sedan januari 2014, det vill säga i ca ett år och fyra månader vid inspektionstillfället.

3.3. Polismyndighetens svar

Polismyndigheten har i ärendet lämnat en längre redogörelse för behandlingen av uppgifter om barn i underrättelseverksamheten i allmänhet och om de elva utvalda barnen i synnerhet. I det följande återges endast en sammanfattning av svaret.

Den vanligaste anledningen till att uppgifter om barn behandlas i underrättelseverksamheten är att barnet har utsatts för brott eller på annat sätt har samband med misstänkt brottslig verksamhet – inte att barnet själv misstänks för att utöva eller ha utövat brottslig verksamhet. Polismyndigheten har också ett uppdrag att förhindra och förebygga att ungdomar blir involverade i kriminalitet, särskilt beträffande narkotikarelaterad brottslighet.

I de tre uppgiftssamlingar som nämnden har granskat behandlas uppgifter om totalt cirka 2 700 personer. Polismyndigheten bedömer att uppgifter om samtliga elva barn som nämnden remitterat frågor om behövs i underrättelseverksamheten. I alla fall utom ett behövs uppgifterna för det

närmare ändamålet med den aktuella uppgiftssamlingen, det vill säga för att kartlägga misstänkt grov organiserad brottslighet som exempelvis innefattar narkotikabrott. För att öka tydligheten kunde det i vissa fall ha varit lämpligt att dokumentera i en särskild anteckning vari behovet av uppgifterna består. Samtidigt står detta förmodligen ändå klart för dem som har tillgång till uppgifterna.

I ett fall borde uppgifterna emellertid istället ha behandlats i uppgiftssamling med det närmare ändamålet att kartlägga ekonomisk brottslighet. Efter nämndens inspektion har uppgifterna förts över till en sådan uppgiftssamling.

Det kan finnas förutsättningar att göra en uppgift om eget bruk av narkotika vid enstaka tillfälle gemensamt tillgänglig om uppgiften har samband med en annan misstänkt brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver, eller sker systematiskt. Det gäller till exempel i samband med att den närmare omfattningen av narkotikaförsäljning i större skala undersöks. Ett enstaka innehav av en mindre mängd narkotika är då en behövlig omständighet för att påvisa den tidigare hanteringen i distributionskedjan av större mängder narkotika. Uppgiften behandlas således inte för att det rör sig om ett misstänkt ringa narkotikabrott, utan för att det är en uppgift som har samband med en annan misstänkt brottslig verksamhet som involverar andra misstänkta personer än den som nu är aktuell.

I underrättelseverksamhet är det viktigt att det framgår om en person inte är misstänkt. Om en person är misstänkt för brott, eller för att ha utövat eller komma att utöva brottslig verksamhet, anges det med en särskild upplysning – en så kallad *rollänk* – till aktuellt underrättelseuppslag. Finns det ingen sådan rollänk är personen inte misstänkt för att ha utövat den brottsliga verksamhet som beskrivs i underrättelseuppslaget.

Beträffande tio av de elva barnen som nämndens remiss gällde framgår det med hjälp av rollänken om de är misstänkta eller inte. I det elfte fallet framgår det emellertid inte med tydlighet av rollänken om barnet är misstänkt eller inte. Det beror med all sannolikhet på ett misstag vid registreringen, vilket nu har åtgärdats. Av informationen i underrättelseuppslaget framgår dock att barnet är misstänkt.

I vissa fall har barnen inte tilldelats rollänken ”misstänkt”, trots att detta möjligen hade kunnat ske. Det kan delvis bero att vissa tjänstemän har varit osäkra på om rollänken ska användas för barn under 15 år. Ett barn under 15 år kan vara misstänkt för brott även om denne inte är straffmyndig.

Med anledning av att personuppgiftslagstiftningen ger samma grundskydd för alla levande fysiska personers personliga integritet saknas skäl att ha några

särskilda bestämmelser, riktlinjer eller rutiner för behandling av personuppgifter avseende barn.

4. NÄMNDENS BEDÖMNING

4.1. Uppgifterna får behandlas i uppgiftssamlingen

Nämnden bedömer att uppgifterna om 16 av de 17 barnen som nämnden har granskat i ärendet behövs för ändamålen med respektive behandling och får behandlas i den aktuella uppgiftssamlingen.

Uppgifter om enstaka ringa narkotikabrott får behandlas i den i remisserna aktuella uppgiftssamlingen endast om de *kan antas ha samband med och behövs för kartläggningen av* grov organiserad brottslighet, såsom narkotikabrott. I de fall som det har varit oklart om dessa förutsättningar har varit uppfyllda, har Polismyndigheten förklarat varför uppgifter om respektive barn behandlas i uppgiftssamlingen.

Mot bakgrund av vad Polismyndigheten har anfört bedömer nämnden att uppgifterna har ett sådant samband med brottslig verksamhet att de får göras tillgängliga i den aktuella uppgiftssamlingen. Nämnden har heller ingen anledning att ifrågasätta att det finns ett behov av uppgifterna för att kunna kartlägga den misstänkta brottsliga verksamheten – särskilt mot bakgrund av att uppgifterna är förhållandevis nya. I de fall det av underrättelseuppdraget endast framgår att barnet kan misstänkas för delaktighet i ett enstaka ringa narkotikabrott eller liknande hade det dock varit önskvärt att det, som Polismyndigheten påpekat, uttryckligen angetts varför uppgifterna tillförts uppgiftssamlingen.

I ett fall är det tydligt att personuppgifterna, som rörde misstänkt ekonomisk brottslighet, inte behövdes för det angivna ändamålet med uppgiftssamlingen. Enligt Polismyndigheten har uppgifterna efter nämndens inspektion förts över till den uppgiftssamling som de rätteligen borde ha behandlats i. Nämnden konstaterar att bristen därmed har åtgärdats.

4.2. Vissa brister i upplysningar om vilka som inte är misstänkta

Nämnden bedömer att det i de flesta fall framgår på ett godtagbart sätt om barnet är eller inte är misstänkt. I några fall har upplysningarna brustit i konsekvens och tydlighet.

Nämnden konstaterar att PDL inte ställer upp några uttryckliga krav på att eller hur det ska framgå att en person är misstänkt för brott, eller för att ha utövat eller komma att utöva brottslig verksamhet. Det ska däremot framgå uttryckligen eller på något annat sätt om en person *inte är misstänkt*. I

förarbetena till PDL framhålls att det är av stor vikt för skyddet av den personliga integriteten att polisen behandlar personuppgifter på ett sådant sätt att det framgår om en person behandlas som misstänkt eller om behandlingen sker av någon annan anledning.⁵ Enligt nämnden väger intresset av ett sådant integritetsskydd särskilt tungt när personen i fråga är under 18 år.

Polismyndigheten har uppgett att rollänken ”misstänkt” används för att visa att den som behandlingen avser är misstänkt för brott, eller för att ha utövat eller komma att utöva brottslig verksamhet. Motsatsvis framgår, enligt myndigheten, att den som saknar denna rollänk inte är misstänkt. Nämnden anser att detta är ett godtagbart tillvägagångssätt som uppfyller de krav på upplysningar som PDL ställer – förutsatt att rollänken används på ett tydligt och konsekvent sätt. I några fall har dock användningen av rollänken inte varit tillräckligt konsekvent och tydlig.

I ett av de fall som nämnden har granskat förekommer upplysningar i rollänken om att barnet både är och inte är misstänkt för brott. Nämnden noterar att Polismyndigheten har uppgett att barnet kan antas vara misstänkt och att den felaktiga informationen i rollänken nu har rättats.

I vissa fall har rollänken ”misstänkt” använts för barn som själva kan misstänkas för *ringa narkotikabrott*, men vars uppgifter behandlas i uppgiftssamlingen på grund av att de har samband med och behövs för kartläggningen av *grövre narkotikabrottslighet*. Nämnden anser att det i dessa fall bör framgå att misstanken inte gäller den allvarliga brottsliga verksamhet som utgör grunden för att uppgifter om barnet behandlas i uppgiftssamlingen.

I vissa fall har barnet *inte* tilldelats rollänken ”misstänkt” trots att det i uppslaget uttryckligen framgår att han eller hon kan misstänkas för delaktighet i den misstänkta brottsliga verksamheten. Nämnden har i och för sig inget emot att Polismyndigheten iakttar försiktighet när det gäller att utpeka personer som misstänkta för brott. Ur ett integritetsperspektiv är det emellertid olyckligt om upplysningarna inte tillämpas konsekvent. Om rollänken inte ger något tydligt svar på frågan om en person är misstänkt i PDL:s mening erbjuder den inte heller ett tillräckligt integritetsskydd för dem som *inte* är misstänka.

4.3. Polismyndigheten bör ta fram nationella riktlinjer för behandlingen

Polismyndigheten har uppgett att det saknas skäl att ha särskilda bestämmelser, riktlinjer eller rutiner för behandlingen av uppgifter om barn i underrättelseverksamheten. Mot bakgrund av vad som har framkommit i samband med inspektionen, liksom vid tidigare granskningar, rekommenderar

---

⁵ Prop. 2009/10:85 s. 149.

nämnden Polismyndigheten att arbeta fram nationella riktlinjer eller vidta andra åtgärder för att åstadkomma större enhetlighet vid behandlingen.

Nämnden anser att det vid tillämpningen av PDL:s bestämmelser finns utrymme för och anledning att särskilt beakta att en person är under 18 år. Det finns integritetsskyddande regler i lagen som gör sig gällande i särskilt hög grad vid behandling av uppgifter om barn – bland annat kravet på en särskild upplysning om att en person inte är misstänkt i PDL:s mening. Nämnden rekommenderar att Polismyndigheten beaktar detta i samband med att nationella riktlinjer eller liknande arbetas fram.

Sändlista:

Polismyndigheten

För kännedom:

Datainspektionen